آموزش متلب

مدرس:

دکتر فریده قریشی، زهرا مهدور راههای ارتباطی:

Email: zahra.mahdevar@yahoo.com

Telegram : Z_Mhdr

جلسه دوم: آشنایی با انواع داده، ساختارهای کنترلی و نوشتن اسکرییت و تابع در متلب

مقدمه

در این جلسه با مفاهیم کلیدی در برنامهنویسی متلب آشنا خواهیم شد. ابتدا به بررسی انواع دادهها میپردازیم که پایهایترین اجزای هر برنامه را تشکیل میدهند. سپس ساختارهای کنترلی مانند تصمیمگیری و تکرار را بررسی میکنیم که امکان کنترل دقیق روند اجرای کد را فراهم میسازند. در پایان، نحوه نوشتن اسکریپتها و تعریف توابع را خواهیم آموخت تا بتوانیم برنامههایی ساختارمند و قابل استفاده مجدد ایجاد کنیم. این سه بخش، زیربنای برنامهنویسی مؤثر و کاربردی در متلب را تشکیل میدهند

بخش اول: انواع داده در متلب

در متلب، دادهها میتوانند شکلها و نوعهای مختلفی داشته باشند که برای کاربردهای متنوع علمی، مهندسی و محاسباتی طراحی شدهاند. شناخت انواع داده مانند عددی، منطقی، رشتهای، سلولی و ساختاری به ما کمک میکند تا برنامههای دقیقتر و مؤثرتری بنویسیم

▷ Logical:

نوع دادهٔ منطقی یکی از انواع پایهای در متلب است که فقط دو مقدار ممکن دارد: ۱ برای «درست» و ۰ برای «نادرست». این نوع داده معمولاً در نتیجهٔ عملگرهای مقایسهای مانند بزرگتر (>)، کوچکتر (<) یا مساوی (==) بهدست میآید. دادههای منطقی کاربرد گستردهای در برنامهنویسی دارند، بهویژه در شرطها و حلقهها، زیرا با استفاده از آنها میتوان تصمیمگیری کرد که کدام بخش از کد اجرا شود. همچنین از ماتریسهای منطقی برای انتخاب یا فیلتر کردن عناصر خاصی از دادهها نیز استفاده میشود

true

ans = logical

1

false

ans = logical

0

```
A = [1 5 3; 7 2 6];
A > 4 % مقایسه عددی: بررسی اینکه کدام درایهها بزرگتر از ۴ هستند
```

ans = 2×3 logical array

```
0 1 0
```

1 0 1

```
      A = [1 0 0; -2 1 4];

      B = [1 2 3; 0 1 3];

      A < B</td>

      % مقایسهٔ درایه های دو ماتریس و نمایش نتیجه به صورت صفیر و یک %
```

ans = 2×3 logical array

0 1 1

1 0 0

```
% logical(A) : (تبدیل عدد به مقدار منطقی (عدد صفر = نادرست، عدد غیرصفر = درست x = [0 \ 5 \ -3]; y = logical(x)
```

 $y = 1 \times 3$ logical array

0 1 1

```
% real(A) : (تبدیل مقدار منطقی به عدد (نادرست به صفر، درست به یک)
z = [true false true];
w = real(z)
```

 $w = 1 \times 3$

1 0 1

```
ررسی برابری درایههای دو ماتریس و ذخیرهٔ نتیجه در متغیر جدید % c = A == B
```

 $C = 2 \times 3$ logical array

1 0 0

0 1 0

ايراتورهاى منطقى تركيب

and	& - &&
or	-
Exclusive OR	xor
not	~

```
A = [1\ 5\ 3;\ 7\ 2\ 6];   
 A > 4\ |\ A < 2\ \%   
  بررسی اینکه درایهها یا بزرگتر از ۴ یا کوچکتر از ۲ باشند
```

ans = 2×3 logical array

1 1 0

1 0 1

isinf(a)	بررسی مقدار بینهایت
isnan(a)	بررسی عدد نبودن
isreal(a)	بررسی حقیقی بودن عدد
isfinite(a)	بررسی مقدار عددی محدود
islogical(a)	بررسی داده منطقی بودن
isempty(a)	بررسي خالي بودن متغير
isrow(a)	بررسی سطری بودن متغیر
iscolumn(a)	بررسی ستونی بودن متغیر

```
a = inf;
isinf(a)
```

ans = logical

1

⊳ char

این نوع دادهها در متلب برای نمایش رشتهها یا تکحرفها استفاده میشوند. این دادهها معمولاً برای ذخیره و پردازش متن به کار میروند و میتوانند شامل حروف، نمادها و اعداد به صورت کاراکتر باشند

نکته: برای نمایش کاراکترها از تک کوتیشن (' ') و برای رشتهها از دبل کوتیشن (" ") استفاده می شود

1. char

```
name1 = 'zahra';
class(name1)
size(name1)

ans = 'char'
ans = 1×2
```

```
name1 = 'Zahra';
name2 = 'Maryam';
names = [name1 , name2]
```

names = 'ZahraMaryam'

5

1

```
%names = [name1 ; name2]
```

Error using <u>vertcat</u>

Dimensions of arrays being concatenated are not consistent.

```
names = ['Zahra*'; name2]
names = 2 \times 6 char array
'Zahra*'
'Maryam'
 number = double('zahra maryam') % تبدیل رشته به عدد
number = 1 \times 12
     97 104
122
                  114
                       97
                                32
                                     109
                                            97 114
                                                        121
                                                               97
                                                                     109
 name = char(number) % تبدیل عدد به رشته
name = 'zahra maryam'
2. string
                                                نكته: این رشته ها قابلیت های بیشتری مثل مقایسه، جستجو و تركیب دارند
 st = "hello";
 class(st)
ans = 'string'
 name4 = "Ahmad";
 name5 = "Mohammad";
 names_boy = [name4 , name5]
names_boy = 1x2 string
"Ahmad"
        "Mohammad"
 names_boy = [name4 ; name5]
names_boy = 2×1 string
"Ahmad"
"Mohammad"
 names\_boy(2,2) = ["Ali"] % مقداردهی به عنصر سطر دوم و ستون دوم آرایه
names\_boy = 2 \times 2 string
"Ahmad"
         <missing>
"Mohammad" "Ali"
 بررسی برابری دو نام و ذخیره نتیجه در متغیر جدید % eq = name4 == name5
eq = logical
```

```
strfind(names_boy, 'm') % يافتن موقعيتهای کاراکتر
```

ans = 2×2 cell

	1	2
1	3	[]
2	[5,6]	[]

```
strrep(name4, 'a', 'e') % جايگزيني
```

ans = "Ahmed"

ans = 2×6 char array

'ZAHRA*'

'MARYAM'

ans = "mohammad"

ans = '2.2204e-16'

⊳ *Numeric*

عدد اعشاری :1. double

بهطور پیش فرض متلب از این نوع داده برای اعداد استفاده می کند و پرکاربردترین نوع عدد در متلب است

```
x = 3.14;
class(x)
```

ans = 'double'

عدد اعشاری با دقت کمتر :2. single

یک عدد با دقت شناور 32 بیتی است که نسبت به دابل (اعداد 64 بیتی) فضای حافظه کمتری اشغال میکند اما دقت کمتری دارد

```
y = single(eps)
```

y = single

2.2204460e-16

عدد صحيح علامتدار : <u>3. int8, int16, int32, int64</u>

در این نوع داده ها، اعداد میتوانند مثبت یا منفی باشند. علامت عدد با استفاده از بیت اول مشخص میشود

```
intmin("int8") % ברוقل مقدוر مجاز
intmax("int8") % כרוکثر مقدוر مجاز
ans = int8
```

x = int8(-100)

ans = int8

-100

127

x = int16(20000)

x = int16

x = int8

20000

```
A = int16 ([1,2; 3 4])
```

 $A = 2 \times 2$ int16 matrix

1 2

3 4

4. uint8, uint16, uint32, uint64: ذخيره اعداد صحيح نامنفي

در این نوع داده ها فقط اعداد غیرمنفی ذخیره میشوند. از همهی بیتها برای مقداردهی استفاده میشود

x = uint64

1000000000000000000000

تفاوت در مصرف حافظه بین دو نوع داده

```
U = ones(2000, 'uint8');  % 4000000 Bytes
D = ones(2000);  % 32000000 Bytes
```

:نكات

--> اگر عددی خارج از محدوده ی نوع داده باشد، متلب مقدار را به مقدار نزدیکتر محدود میکند

--> استفاده از نوع صحیح برای صرفهجویی در حافظه مفید است، مخصوصاً در تصاویر

▷ *Time*

این نوع داده ها برای ذخیرهسازی و پردازش زمان، تاریخ و تفاوتهای زمانی استفاده میشوند. با استفاده از این ابزارها میتوان به راحتی تاریخ و زمان فعلی را دریافت کرد، عملیات ریاضی بر روی زمان انجام داد و فرمتهای مختلف تاریخ و زمان را تغییر داد

datetime()	نمایش تاریخ و زمان با دقت بالا
duration()	نمایش فاصله بین دو زمان
calendarDuration()	فاصلههای زمانی با در نظر گرفتن تقویم

```
t1 = datetime('now') % زمان فعلی سیستم
```

t1 = datetime

12-Apr-2025 07:23:48

```
t2 = datetime(2025, 4, 12, 14, 30, 0) % زمان دستى
```

t2 = datetime

12-Apr-2025 14:30:00

```
ایجاد فاصله زمانی 3 ساعت و 45 دقیقه %
ساعت، دقیقه، ثانیه % (d = duration(3, 45, 0)
```

d = duration

03:45:00

```
ایجاد فاصله زمانی 2 ماه و 5 روز % calmonths(2) + caldays(5) % نمایش فاصله زمانی تقویمی
```

2mo 5d

⊳ Sparse

این نوع داده تنها مقادیر غیرصفر ماتریس را ذخیره میکند، که باعث کاهش مصرف حافظه در ماتریسهای بزرگ با مقادیر صفر فراوان میشود. استفاده از ماتریسهای پراکنده به ویژه در مسائل محاسباتی بزرگ و پیچیده که نیاز به صرفهجویی در حافظه دارند، بسیار مفید است

```
حافظه مورد نیاز برای ذخیره یک ماتریس <-- 8*m*n *-> مافظه مورد نیاز برای ذخیره یک ماتریس اسپارس <-- 3*8*p+8 %
زمان مناسب برای ذخیره ماتریس به صورت اسپارس <-- 8*m*n > 3*8*p+8 --
```

```
D = 2 * eye(5);
D_sparce = sparse(D)
```

D_sparce =

- (1,1) 2
- (2,2) 2
- (3,3) 2

(4,4) 2

(5,5) 2

```
F = full(D_sparce)
```

 $F = 5 \times 5$

2 0 0 0 0

0 2 0 0 0

0 0 2 0 0

0 0 0 2 0

0 0 0 0 2

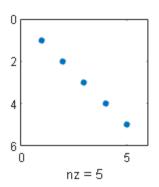
a1 = issparse(D_sparce)

a1 = logical

1

a2 = logical

0

⊳Cell

در متلب، سلول نوعی ساختار داده ای انعطاف پذیر است که میتواند انواع مختلف داده ها را در خود نگهداری کند، مانند عدد، متن، ماتریس، یا حتی سلولهای دیگر. برخلاف ماتریسهای معمولی که فقط یک نوع داده را در همهٔ عناصر خود نگه میدارند، آرایهٔ سلولی این امکان را میدهد که هر عنصر حاوی داده ای متفاوت باشد. برای تعریف آرایهٔ سلولی از آکولاد ({ }) استفاده میشود

```
C = {1, 'matlab', [1 2 3], {2,[1:3]}};
C{2} شترسی به دومین عضو %:
```

```
ans = 'matlab'
```

```
c1 = cell(2,2)
```

 $c1 = 2 \times 2 \text{ cell}$

	1	2
1	[]	[]
2	[]	[]

```
c2 = {"Zahra", "16", "1400"; "Maryam", "17", "1400"};
c2{1,1}
```

ans = "Zahra"

```
[c2{1,:}]
```

```
ans = 1×3 string
"Zahra" "16" "1400"
```

> <u>Struct</u>

در متلب، ساختار این نوعی داده پیشرفته است که به شما اجازه میدهد مجموعهای از دادهها را با نامهای مشخص (بهنام فیلد) در یک واحد سازمان دهی کنید. هر فیلد میتواند شامل نوع متفاوتی از داده باشد؛ مانند عدد، متن، ماتریس، آرایهٔ سلولی، یا حتی ساختار دیگر. ساختارها برای ذخیرهٔ داده های مرتبط به صورت منظم بسیار کاربردی هستند

```
student.name = 'Ali';
student.grade = 18.5;
student.pass = true
```

```
student = struct with fields:
```

name: 'Ali'

grade: 1.850000000000000e+01

pass: 1

\triangleright Table

در متلب، جدول یک نوع دادهٔ بسیار کاربردی برای سازماندهی و تحلیل دادههاست که شباهت زیادی به صفحات گسترده مانند اکسل دارد. جدولها امکان ذخیرهٔ دادههای مختلف در ستونهایی با نامهای مشخص را فراهم میکنند، در حالی که هر ستون میتواند نوع متفاوتی از داده داشته باشد (مثلاً عدد، متن، منطقی و ...)

```
t1 = table([1; 2; 3], {'A'; 'B'; 'C'}, [10; 20; 30])
```

```
names = ["Zahra", "Maryam", "Ali"];
last_names = ["Karimi", "Lotfi", "Ahmadi"];
age = [22, 20 , 19];
```

```
var_name = {'Name', 'Last_Name', 'Age'};
t2 = table(names', last_names', age', 'VariableNames',var_name)
```

$t2 = 3 \times 3 \ table$

	Name	Last_Name	Age
1	"Zahra"	"Karimi"	22
2	"Maryam"	"Lotfi"	20
3	"Ali"	"Ahmadi"	19

```
t_sec = t2(:, 1)
```

$t_{sec} = 3 \times 1 table$

	Name
1	"Zahra"
2	"Maryam"
3	"Ali"

▶ Function Handles

در متلب، این دستور روشی برای ارجاع به یک تابع است، بهطوری که بتوان آن را به متغیر نسبت داد، به عنوان ورودی به تابع دیگر داد، یا در ساختارهای مختلف مانند حلقهها و شرطها استفاده کرد، بدون این که خود تابع را مستقیماً فراخوانی کنیم

```
f = @(x) 2*(x^2) + 5;
f(2)
class(f)
```

ans =

13

ans = 'function_handle

جدول اولویت بندی عملگرها در متلب

پرانتز	برای گروهبندی عملیات ()
عملگر های یکتایی (تک عملوندی)	-,+,~,!
توان	^ , .^
ضرب و تقسیم	* , .* , / , ./ , \ , .\
جمع و تفریق	+,-
عملگر های مقایسهای	< , > , <= , >= , == , ~=
منطقی AND	& , &&
منطقی OR	,

Practice 1: Create a logical array that identifies which elements of the vector

A = [-3, 0, 4.5, NaN, 7, -1] are greater than zero and valid (i.e., not NaN).

بخش دوم: ساختارهای کنترلی در متلب

در متلب، ساختارهای کنترلی برای کنترل جریان اجرای برنامه استفاده میشوند. این ساختارها شامل شرطها، حلقهها و انتخابهای چندگانه هستند. در ادامه به بررسی مهمترین آنها میپردازیم

if

از این ساختار برای بررسی یک یا چند شرط و اجرای بخشی از کد در صورت برقرار بودن آنها استفاده می شود

ساختار کلی

```
شرط %if
دستورات %
end
```

ساختار کلی همراه با شرط چندگانه

مثال: بررسی نمره یک دانش آموز و نمایش وضعیت او

```
score = 15;

if score >= 17
    disp('عالی')

elseif score >= 14
    disp('خوب')

elseif score >= 10
    disp('قبول')

else
    disp('مردود')

else
```

خوب

for

از این حلقه برای تکرار مجموعهای از دستورات برای یک تعداد مشخص از دفعات استفاده می شود

ساختار کلی

```
% for i = start:step:end
% دستورات
```

مثال: محاسبه مجموع اعداد زوج بین 1 تا 10

```
sum = 0;
for i = 2:2:10
    sum = sum + i;
end
disp(['Sum of even numbers = ', num2str(sum)])
```

Sum of even numbers = 30

<u>while</u>

تا زمانی که یک شرط برقرار باشد، دستورات درون حلقه اجرا میشوند

ساختار کلی

```
% while شرط
% دستورات
% end
```

مثال: پیدا کردن کوچکترین عدد صحیح که مربع آن از 100 بزرگتر باشد

```
x = 1;
while x^2 <= 100
    x = x + 1;
end
disp(['First number with square > 100: ', num2str(x)])
```

First number with square > 100: 11

break

دستور توقف زمانی استفاده می شود که بخواهیم اجرای یک حلقه را به طور فوری و پیش از کامل شدن آن متوقف کنیم. یعنی اگر در میانه ی اجرای حلقه، به نتیجه ی دلخواه برسیم یا شرایط خاصی پیش بیاید، با این دستور میتوانیم فورا از حلقه خارج شویم و ادامه ی دستورات حلقه اجرا نمی شود

مثال: اولین عددی را که مربعش بزرگتر از ۱۰۰ باشد پیدا کنید

```
for x = 1:100
    if x^2 > 100
        disp(['First number with square > 100: ', num2str(x)])
        break
    end
end
```

First number with square > 100: 11

continue

دستور ادامه در داخل یک حلقه استفاده می شود و باعث می شود که تکرار جاری حلقه به پایان برسد و حلقه به تکرار بعدی خود منتقل شود. این دستور معمولاً زمانی استفاده می شود که بخواهیم از اجرای بخشی از کد در یک تکرار خاص صرف نظر کنیم و به سراغ تکرار بعدی برویم

مثال: تمام اعداد از فرد از 1 تا 10 را چاپ كنيد

```
for x = 1:10

if mod(x, 2) == 0 % اگر عدد زوج بود

continue % به تکرار بعدی میرود

end

disp(x) % فقط اعداد فرد چاپ میشوند

end
```

<u>switch-case</u>

ساختار انتخاب چندگانه در متلب برای انتخاب و اجرای یک بخش خاص از کد بر اساس مقدار یک متغیر استفاده می شود. این ساختار زمانی کاربرد دارد که بخواهیم چندین گزینه مختلف را بررسی کرده و بسته به هر کدام یک بخش از کد را اجرا کنیم، به جای اینکه از چندین دستور (اگر) و (در غیر این صورت) استفاده کنیم

مثال: روزهای هفته را بر اساس عدد وارد شده نمایش دهید (عدد از ۱ تا ۷)

```
day = 3;
switch day
   case 1
       disp('شنبه')
    case 2
       disp('پکشنبه')
    case 3
       disp('دوشنبه')
    case 4
       disp('سه شنبه')
    case 5
       ('چہارشنبه')
    case 6
       disp('پنجشنبه')
    case 7
       disp('جمعه')
    otherwise
       ('عدد نامعتبر')
```

د و شنبه

مزایای استفاده از انتخاب چندگانه

خوانایی بیشتر: بهجای استفاده از چندین دستور ا(گر) و (در غیر این صورت)، با استفاده از انتخاب چندگانه کد سادهتر و خواناتر می شود

كارايي بهتر: در شرايطي كه تعداد مقادير مختلف زياد باشد، انتخاب چندگانه معمولاً كارايي بالاتري دارد

قابلیت گسترش: میتوان به راحتی مقادیر جدید به موردها اضافه کرد

Practice 2: Write a program that takes an integer between 1 and 100 from the user and checks whether the number is prime or not, using conditional structures and a loop.

بخش سوم: اسكريپتها و فانكشن

در متلب، برنامه ها معمولاً به دو صورت نوشته می شوند: اسکریپتها و تابعها (فانکشنها). اسکریپتها مجموعه ای از دستورات هستند که به صورت متوالی اجرا می شوند، در حالی که فانکشنها قطعه کدهایی قابل استفاده مجدد هستند که ورودی می گیرند و خروجی تولید می کنند

1. Scripts

اسکرپیتها مجموعهای از دستورهای متلب هستند که بهصورت خط به خط اجرا میشوند

- --> بدون ورود*ی اخروجی*
- --> کدهای ساده و مستقیم
- --> اجرا در (فضای کار) فعلی

2. Functions

تابع در متلب یک بخش از کد است که ورودی میگیرد، پردازش انجام میدهد و خروجی برمیگرداند. توابع معمولا برای کاهش تکرار کد، افزایش خوانایی و ماژولار کردن برنامهها استفاده میشوند

```
% function [output1, output2, ...] = functionName(input1, input2, ...)
% Optional comment or description
% Function body: operations and calculations
% end
```

توجه

- --> تابع باید در فایلی جداگانه با همان نام ذخیره شود
 - --> نام فایل و نام تابع باید یکی باشد

```
% Example : محاسبه فاكتوريل
function fact = myFactorial(n)
  fact = 1;
  for i = 2:n
      fact = fact * i;
  end
end
```

myFactorial(5)

ans = 120

در بسیاری از موارد، نیازی به ایجاد یک فایل تابع جداگانه نداریم؛ بلکه با استفاده از توابع یک خطی میتوانیم توابع ساده و کاربردی را تعریف کرده و مستقیماً در محل استفاده قرار دهیم. این امکان باعث سهولت کدنویسی و افزایش خوانایی برنامه میشود

تابع یک خطی: تابعی است که بدون نام تعریف میشود. معمولاً برای عملیاتهای ساده و کوتاه به کار میرود

اشاره گر تابع: به وسیله علامت @، می توانیم به یک تابع (اعم از تابع اصلی موجود در فایل یا تابع ناشناس) اشاره داشته باشیم و آن را به عنوان ورودی به سایر توابع ارسال کنیم. این ویژگی در برنامه نویسی تابعی بسیار کارآمد است

ساختار کلی

```
% f = @(arg1, arg2, ..., argN) expression;
```

```
f = @(x1, x2) x1^2 + x2^2;

y = f(3, 3)
```

y = 18

بسیاری از توابع داخلی متلب، از توابع یک خطی بهره میبرند. برای مثال، محاسبه انتگرال

```
result = integral(@(x) \sin(x).^2, 0, pi)
```

result = 1.5708

3.Live Script

لایو اسکریپت یک نسخه تعاملیتر از اسکریپت معمولی در متلب است

در اینجا میتوانید متن فرمتشده (مثل درسنامه یا توضیحات با فونت زیبا)، معادلات ریاضی، نمودارهای تعاملی، خروجیهای گرافیکی و جدول را همراه با کد متلب قرار دهید

Practice 3: Write a function that returns the mean and standard deviation of a numeric vector. Then, test it in a script.

Exercise 1: Define an anonymous function in MATLAB that computes the numerical derivative of the function $f(x) = x^3 - 5x + 2$ using the central difference method with step size $h = 10^{-5}$. Then, evaluate and print the approximate derivative at the point x = 2.

Exercise 2: Solve the linear system Ax = b where:

A is a square matrix of size $n \times n$,

b is a column vector of size $n \times 1$,

x is the column vector to be solved for.

Use a switch statement to determine the solution type based on the rank of matrix A:

If the rank of A equals n, compute the unique solution $x = A^{-1}b$.

If the rank is less than n, indicate that the system has infinite solutions.

If the rank is zero, indicate that the system has no solution.

Write a function to solve the system and return the result.